

k postmodernímu umění a možnosti meze interpretace), se vrací L. Pavera (Opava) v poslední stati *Poznámky k metodám literární vědy na prahu 21. století* (s. 200–204).

Na konci je zařazen *obsah* (s. 206).

I když sborník vyšel v důsledku vzniklých komplikací s jistým časovým odstupem od životního výročí jubilanta, jemuž je věnován, je třeba doufat, že jím začala tradice pravidelného publikování jazykovědné řady prací členů lingvistického oddělení Ústavu bohemistiky a knihovnictví FPF SU v Opavě. K tomu jim přejeme hodně pracovního zánčení a elánu.

Aleš Brandner

Dlouhá, O.: Rusko-český odborný slovník policejné právní terminologie a kriminálního slangu, nakl. Police History, Praha 2000, 258 str.

Současná doba klade na absolventy rusistických studií jiné požadavky než dříve. Uplatňují se spíše než jako učitelé jako pracovníci různých soukromých firem, většinou s mezinárodní účastí, cestovních kanceláří, ale velmi často i jako soudní tlumočníci a překladatelé. Pro tuto práci jim nestačí běžná slovní zásoba, ale ani klasické mnohadrlné slovníky, s nimiž pracovaly celé generace našich rusistů, srov. klasický šestidílný *Velký rusko-český slovník* kolektivu autorů pod vedením L. Kopeckého, jehož kvality ovšem ani po půl století od vydání prvního dílu nelze zpochybnit. V posledních letech vzniká proto celá řada specializovaných slovníkových opusů, z nichž výběrově uvedme např. *Rusko-český slovník pro hospodářskou sféru*. Zpracovali M. Vavrečka, B. Rudinová, M. Hrdlička, Ostrava 1998; *Odborný slovník rusko-český z oblasti ekonomické, politické a právní*. Zpracoval kol. M. Csirikové a E. Vyslouzilové, Praha 1999 atd.

K tomuto typu specializovaných slovníků patří i slovník O. Dlouhé, na nějž chceme upozornit. Řečeno slovy autorky „cílem předkládaného slovníku je posloužit studentům Policejní akademie, překladatelům, tlumočnickům, kriminalistům, vyšetřovatelům a dalším pracovníkům policie při překladu odborných textů z ruštiny do češtiny a rovněž doplnit si speciální terminologii. Slovník může být zajímavý i pro filology, učitele, novináře a další zájemce z řad české odborné veřejnosti. Obsahuje asi 10 000 ruských slov a slovních spojení. Zahrnuje slovní zásobu týkající se právní a policejní terminologie, to znamená oblasti trestního práva, trestního řízení, kriminalistiky, organizovaného zločinu, drog, dopravy atd. ... Slovník je doplněn o zkratky a zkratková slova, která jsou pro ruské prostředí tak typická. V druhé části této publikace je možné seznámit se s výkladem zvláštností ruského kriminálního slangu a částečně s interpretací tetování jak zkratkového, tak obrázkového.“ (s. 5).

Na ploše přibližně 200 stran jsou v abecedním pořádku řazena slova příslušných oborů, a to jak slova-termíny, která patří k slovní zásobě odborné spisovné ruštiny, tak slova slangová, která jsou označena *slang*. Základ slovníku tvoří tučně vtištěná heslová slova. U nich se uvádějí jejich různé významy označené arabskou číslicí, např. дело – 1. **záležitost, věc**, 2. **proces, případ, řízení**, 3. **akta, spisy**. Následují abecedně

fazená netučně vytištěná slovní spojení, v daném případě: В дело! – Založit!; вести гражданские дела – zastupovat koho v řízení ve věcech občanskoprávních; внутренние дела – vnitřní záležitosti, vnitro, ve smyslu ministerstvo vnitra; возбудить дело – zahájit řízení; возвращать дело к рассмотрению – vrátit věc k doplnění vyšetřování; возобновление дела по вновь открывшимся обстоятельствам – obnova řízení na základě nově zjištěných okolností; гражданское дело – občanskoprávní věc, řízení ve věci občanskoprávní; дело его клиента было сфабриковано на основании подложных улик – případ jeho klienta byl zkonstruován na základě falešných důkazů; дело о взяточничестве – případ úplatkářství; дело о разводе – rozvodový proces; дело об убийстве – případ vraždy; доказательства по делу – důkazy ve věci; заключение под стражу применяется по делу о преступлениях – vazba se uvaluje v řízení o trestných činech; законченное дело – uzavřený případ; исход дела – výsledek řízení ve věci; личное дело – osobní spis; обстоятельства дела – okolnosti případu; передать дело на рассмотрение суда – předat, postoupit věc k projednání u soudu; передача дела в суд – postoupení věci soudu; пересмотр дела в порядке судебного надзора – přezkoušení rozhodnutí v rámci soudního dozoru (u nás stížnost pro porušení zákona); подведомственные дела – záležitosti, které spadají do kompetence příslušného orgánu; подключить к делу – zařadit do spisu; подшить к делу и. в дело – založit (Ad acta!); порученное дело – svěřená, uložená záležitost; постановление решения по делу – vynesení rozhodnutí, rozsudku ve věci; прекращение уголовного дела – zastavení trestního stíhání; принять дело к своему производству – převzít věc k vlastnímu řízení; разбирать дело – projednávat věc (o činnosti soudu); разрешать дело – rozhodovat věc; разрешение дела – rozhodování věci; разрешение дела о преступлениях – rozhodování trestních věcí; расследование дела – vyšetřování případu; расследовать дело – vyšetřovat případ; рассматривать дело – projednávat věc; рассмотрение дела – projednání věci; рассмотрение дела по существу – řízení ve věci samé; решение дела принадлежит суду – rozhodování ve věci patří soudu; следственное дело – vyšetřovací spis; служебное дело – služební věc; слушать дело – projednávat věc; судебное дело – soudní řízení; судебное заседание по делу – jednání soudu ve věci; судебная коллегия по гражданским делам – soudní sbor, senát pro věci občanskoprávní; уголовное дело – trestní věc; уголовное дело по обвинению кого производством прекратить – trestní stíhání proti *komu* se zastavuje; участники гражданского дела в суде – účastníci řízení ve věci občanskoprávní; дело *slang.* – *trestný čin* (krádež, loupež); верное дело – dobře připravený zločin; дармовое дело – snadná krádež; дохлое дело – nevydařená krádež; клевое дело – zdařilá loupež, krádež; клеить дело – obvinít z trestného činu; мокрое дело – vražda; тухлое дело – krádež, která nepřinesla očekávané výsledky.

Záměrně jsme vybrali slovo *дело*, které je polysémní i v běžné slovní zásobě, takže ve VRČS jsou mu věnovány plné dvě stránky textu. Z příkladů vyplývá, že uvedení některých spojení je možná i redundantní (např. *projednávat věc – projednání věci*), ale celkově je uvedení i zdánlivě banálních slovních spojení užitečné, v konkrétním případě i pro konkurenci významů *věc – řízení – případ – spis*. V ruské historii třicátých let XX. století vešlo slovo *дело* do dějin v nedobrych souvislostech se stalinský-

mi procesy, srov. např. *дело Академии наук, дело историков, дело Платонова-Тарле*, což vše byla označeni pro vykonstruovaný proces, v němž byly nařčeny z protistátní činnosti desítky historiků, bez soudu odsouzených k několikaletému vyhnanství.¹

Uvedení slangových slov mezi běžnou slovní zásobou se mi na první pohled zdálo poněkud neústrojně, ale pro praktické uživatele slovníku je asi případné. Někdy je totiž těžké pro laika odlišit, kam dané slovo zařadit, a uživatel by musel hledat na dvou místech, pokud by „netypoval“ správně. V tomto případě mám na zřeteli i takové uživatele slovníku, kteří by po něm sáhli např. jako překladatelé beletrie, nikoli jako kriminalisté nebo soudní tlumočníci. V současné ruské literatuře slovní zásoba nejen *gulagového*, ale i *kriminálního* slangu je poměrně bohatě zastoupena. Ostatně oba typy se prolínají.

V jiném příspěvku jsme uvedli, jak užitečné je pro rusistu neztrácet kontakt se současným jazykem, třeba i jen četbou tzv. konzumní literatury.² Pokud jde o detektivku, kriminální nebo špionážní román, je pak neméně užitečné mít po ruce i slovníček kriminálního slangu. Ne že by význam většiny slov nešel odhadnout z kontextu. Ale filolog si svůj odhad vždy rád i explicitně ověří ve slovníku. Uvedme některé příklady:

Он уже успел сказать им, что нельзя его сразу убивать, он знает кое-что важное, и если они *замочат* его сгоряча, потом пожалеют об этом. Ничего, кроме „завянь, падаль!“, он не услышал в ответ. (329). Она совершенно железная баба, может *замочить* кого угодно, не моргнув глазом. (333). Кровожадный ты человек, Петька, – проворчал Азамат, – не жалко тебе старого приятеля? За что же его *мочить*? (361). –...я как раз наоборот, хотел сказать, что *мочить* его не надо. (364). Kupodivu v recenzovaném slovníku v jeho slovníkové části tyto výrazy nenajdeme, je však doloženo *замокнуть slang*. – zabít, zavraždit. Ale v přílohoové části *Ruský kriminální slang* je v oddílu *Tabu* uvedeno „místo *убить* – ткнуть, завалить, застукать, заземлить, *замочить*, замикстурить, жухнуть, стереть, списать, ухайдакать...“. Uvedme ještě jiné příklady: А теперь подумай, дорогой, откуда в твоей дурной голове могла вся эта *туфта* возникнуть? – Это не *туфта*, – прошептал Гарик, – корреспондентка ко мне точно приходила. (333). Ve slovníku je uvedeno: *туфта slang*. – druh podvodu, padělání, prodej nekvalitních věcí. V daném textu asi *вымысл*, ale také jako druh podvodu, lhaní při výslechu. Nebo: Что ты плетешь? Совсем у тебя *крыша* съехала, брат Цитрус. (334). Ve slovníku *крыша slang*. – bezvýhodná situace, konec. V daném kontextu asi význam *безвыгодная ситуация тебе выкопала*. Nebo: Двое „*наружников*“ в пикапе промерзли до костей. (344). Ve slovníku *наружка slang*. – sledovačka, sledka. Atd.

¹ Viz РАН, *Трагические судьбы: репрессированные ученые Академии наук СССР*, Москва 1995, s. 227 n.

² Srov. Trösterová, Z., *Průměrná současná ruská detektivka jako zdroj jazykových a lingvo-reálnových informací*, Opera Slavica, XI, 2001, 4, s. 32–39.

³ Příklady jsou vybrány z knihy Дашкова, П. В., *Образ врага*. Роман. Изд. ЭКСМО-Пресс, Москва 1999.

Slovník je užitečný i rozšířením významu zkratkových slov z dané oblasti slovní zásoby, z nichž některá jsou pro nás jinak nesrozumitelná, např. ГПК – (Гражданско-процессуальный кодекс) – Občanský procesní zákoník (v ČR Občanský soudní řád). Z uvedeného příkladu je zřejmé i to, že překlad nemusí v oblasti reálií vždy odpovídat danému pojmenování u nás, takže tak vznikají problémy při překladu oficiálních dokumentů apod. Z těch zkratk, s nimiž se setkáváme i v tisku, uvedme např. ОМОН – (отряд милиции особого назначения) – policejní jednotka pro zvláštní účely (boj s organizovaným zločinem a ochrana veřejného pořádku v místech masových shromáždění).

V příloze *Ruský kriminální slang* se čtenář poučí o zvláštnostech ruského slangu (v ruském prostředí nejčastěji označovaného jako *феня*, ale též *воровская речь*, *уголовный жаргон*, *блатная музыка*, *рыбий язык*, *стук по блату*, *акцент*), o tvoření kriminálních slangových názvů v ruštině, ale i o sémantice tetování, kde mohou mít i několik významů jak *zkratková slova*, tak *obrázky*. Ze zkratkových slov uvedme např. КОТ – 1. коренной обитатель тюрьмы, 2. как одной трудно, 3. кто отогреет тоску. V obrázkovém tetování *блатных* (= kriminální vrstva v ruském podsvětí) je hlava kocoura symbolem štěstí a zdaru, upozorněním na nebezpečí. Ten, kdo ji má vytetovanu, jako by současně sděloval: Я вор-рецидивист. У меня нет средств, чтобы содержать совесть. *Jsem recidivista. Nemám prostředky, abych měl svědomí.* Atd.

Domníváme se, že dané upozornění stačí, abychom pochopili, že vzít do ruky slovník O. Dlouhé je zajímavé a užitečné nejen pro pracovníky v oboru kriminalistiky. Ostatně – na závěr jedna osobní zkušenost. V jistém okresním městě v současné době s potížemi sháněli učitele ruštiny pro kurzy, jejichž frekventanty jsou členové brigády rychlého nasazení. Ne že by bylo potěšující, že je ruština žádaná právě v těchto souvislostech, ale skutečnost je jednou taková, a je proto třeba uvítat každý přírůstek odborné literatury, zpracovaný na slušné úrovni, který může pomoci tlumočnickům, překladatelům i učitelům specializovaných kurzů. Na slovníky tohoto typu ani nelze klást přísná měřítka lexikografické práce, která charakterizují akademické slovníky (např. uvádění gramatických údajů atd.). Cení se pohotovost vydání a spolehlivost uváděných informací.

Zdeňka Trösterová

Stěpanova, L., Vychodilová, Z.: Reálie ruské pravoslavné církve. Olomouc, Filozofická fakulta UP, 1998, 62 s.

Последнее десятилетие открыло издательскую дверь для публикаций, с тематикой которых раньше в рамках русистики мы не встречались. Прежде всего это относится к такой богатой и насыщенной области, как религиозная жизнь. Вышеуказанная публикация как раз и преследует цель базисного знакомства студентов-русистов с реалиями русской православной церкви. Этой основной цели подчинена и вся концепция книги.